

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 27.1.2006
COM(2006) 27 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Rietumbalkāni ceļā uz ES – stabilitātes nostiprināšana un labklājības celšana

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Rietumbalkāni ceļā uz ES – stabilitātes nostiprināšana un labklājības celšana

ES un Rietumbalkānu sammits Salonikos 2003. gada jūnijā apstiprināja ES atbalstu Rietumbalkānu valstu Eiropas perspektīvai¹. Sammitā tika apstiprināta Saloniku darba kārtība, kas ietver pasākumus no pirmspievienošanās procesa, un izteikta apņemšanās to kopīgi īstenot.

Eiropadomes sanāksmē 2005. gada jūnijā tika no jauna apstiprināta apņemšanās īstenot Saloniku darba kārtību, atzīmējot, ka katras valsts sasniegtais Eiropas integrācijā ir atkarīgs no tās centieniem panākt atbilstību Kopenhāgenas kritērijiem un no Stabilizācijas un asociācijas procesa (SAP) nosacījumu izpildes.

Gandrīz trīs gadus pēc Saloniku sammita Rietumbalkānu reģions ir kļuvis vēl stabilāks un vēl vairāk pavirzījies pretīm Eiropas Savienībai. Eiropas perspektīva ir spēcīgs stimuls politiskām un ekonomiskām reformām, un tā ir veicinājusi reģiona tautu samierināšanos. Šā procesa stiprināšana ir gan visas Eiropas Savienības, gan attiecīgo valstu interesēs. Tas palīdzēs ES sasniegt tās mērķus, novēršot nestabilitātes atjaunošanās risku tieši blakus esošā reģionā. ES politikas pastiprināšana šim reģionam, īpaši tajās abpusējas intereses jomās, kuras reģiona iedzīvotājiem ir īpaši nozīmīgas, piemēram, tiesiskums, brīvība un drošība, izglītība un tirdzniecība, ir vislabākais veids, kā palielināt šā procesa uzticamību un samazināt politisko risku.

Nākamie mēneši nesīs ievērojamus reģionāla mēroga notikumus, turpinoties procesam attiecībā uz Kosovas statusu un sabiedrības uzmanības lokā nonākot arī citiem būtiskiem konstitucionāliem jautājumiem. Šādā brīdī ir īpaši svarīgs uzmundrinājums, ko sniedz Saloniku darba kārtības izpilde. Komisija turpinās atbalstīt reģiona stabilizāciju gan ar Stabilizācijas un asociācijas procesu, gan ar ieguldījumu kopējā ārējā un drošības politikā un atbalstu EDAP operācijām reģionā.

Austrijas prezidentūra plāno padziļinātu apspriešanu par Rietumbalkāniem neformālajā ārlietu ministru sanāksmē Zalcburgā 10.–11. martā. Tajā būs iespēja no jauna apstiprināt ES mērķus un vienoties par veidiem un līdzekļiem ES centienu pastiprināšanai šajā reģionā. ES mērķis ir veicināt stabilitāti, drošību un labklājību Rietumbalkānos, pakāpeniski integrējot šo reģionu Eiropas procesos.

Pirms Zalcburgas sanāksmes šajā paziņojumā ir izvērtēta notikumu attīstība kopš Saloniku sanāksmes un izklāstīti konkrēti pasākumi politikas un instrumentu stiprināšanai saskaņā ar Komisijas 2005. gada novembra stratēģijas dokumentu par paplašināšanos. Saskaņā ar Padomes decembra secinājumiem minētais stratēģijas dokuments ir labs pamats paplašināšanās jautājumu apspriešanai 2006. gadā. Dalībvalstis tiek aicinātas apstiprināt šajā dokumentā izklāstītos pasākumus un nodrošināt nepieciešamo atbalstu ES mērķu sasniegšanai šajā reģionā.

¹ Valstis, uz kurām attiecas Stabilizācijas un asociācijas process – ES Rietumbalkānu politikas instruments – ir Albānija, Bosnija un Hercegovina, Horvātija, Bijusī Dienvidslāvijas Republika Maķedonija un Serbija un Melnkalne, ietverot Kosovu atbilstīgi definīcijai ANO Drošības padomes rezolūcijā 1244/99.

Trīs gadus pēc Saloniku sanāksmes

Sasniegtais un nākotnes uzdevumi

Pēdējo trīs gadu laikā Rietumbalkānu valstis ir guvušas ievērojamus panākumus stabilizācijā un saskaņas veidošanā, iekšējās reformās un reģionālajā sadarbībā. Tādējādi tās ir tuvinājušās Eiropas Savienībai.

Pēdējo mēnešu laikā veikti nozīmīgi pasākumi: uzsāktas pievienošanās sarunas ar Horvātiju, piešķirts kandidātvalsts statuss Bijušajai Dienvidslāvijas Republikai Maķedonijai, tuvojas Stabilizācijas un asociācijas nolīguma (SAN) noslēgšana ar Albāniju, uzsāktas SAN sarunas ar Serbiju un Melnkalni un Bosniju un Hercegovinu. Ir sācies politiskais process, lai panāktu lēmumu par Kosovas statusu nākotnē. Šie notikumi liecina, ka reģiona iedzīvotāji un valstu valdības uzskata – iekļaušanās Eiropas politiskajā un ekonomiskajā dzīvē nesīs labāku nākotni. Eiropas Savienība ir parādījusi savu apņemšanos sniegt tām atbalstu šajā ceļā. Pagājušajā gadā šī apņemšanās ir palikusi nemainīga.

Reģionu tuvākajā nākotnē gaida ievērojami pārbaudījumi, īpaši Kosovas statusa process un Serbijas un Melnkalnes konstitucionālie jautājumi. Šo jautājumu sekmīgs risinājums varētu pavērt ceļu straujai turpmākai attīstībai. Nespēja tos atrisināt atstātu ievērojamas sekas uz attiecīgajām valstīm, visu reģionu un Eiropas drošību. Pārbaudījums būs arī iespējamā konstitucionālā reforma Bosnijā un Hercegovinā. ES ir apņēmusies palīdzēt risināt šos konstitucionālos un statusa jautājumus saskaņā ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem, lai palīdzētu sasniegt lielāku saskaņu un politisko briedumu reģionā, kā arī ļautu valstīm doties tālāk ceļā uz to Eiropas mērķi. Tā turpinās stiprināt un koordinēt savu klātbūtni reģionā.

ES būs nozīmīga loma Kosovas statusa procesā, un tā ir iecēlusi pārstāvi, kas atbalstīs ANO sūtni statusa jautājumā. ES politika un ietekme jāizmanto pilnīgi, lai palīdzētu sasniegt līdzsvarotu un ilgtspējīgu risinājumu, kas nes mieru un stabilitāti ne tikai tieši iesaistītajām pusēm, bet visam reģionam kopumā. ES arī vēlas līdzdarboties starptautiskajā klātbūtnē, kas būs vajadzīga pēc lēmumu par Kosovas statusu pieņemšanas. Komisija sniedz politisku un tehnisku atbalstu statusa sarunām, un tai būs jāuzņemas liela daļa atbildības par tāda iznākuma īstenošanu, kas sekmēs Eiropas perspektīvu Kosovai.

Reģions ir pavisam uz priekšu – sasniegta ilgtspējīga makroekonomikas stabilitāte un palielinājusies konkurētspēja – tomēr sasniegtais nav visur vienāds un vēl ir daudz darāmā.

Reģionam aizvien vairāk stabilizējoties un pievēršoties statusa jautājumiem, Rietumbalkānu valstis konkrētāk pievērsīsies reformām, kas vajadzīgas, lai tuvinātos Eiropas standartiem. Priekšplānā nonāks ekonomiskie un sociālie jautājumi, jo vāja ekonomika, augsts bezdarba līmenis un nepietiekama sociālā kohēzija ir ievērojamas problēmas visā reģionā. ES politikai šim reģionam vairāk jāpievēršas vienlīdzīgai un noturīgai ekonomikas attīstībai un tam, lai ieguvumi no ekonomikas izaugsmes nonāktu arī pie neaizsargātajām grupām un kopienām – jācīnās pret bezdarbu, sociālo atstumtību un diskrimināciju un jāveicina sociālais dialogs.

Eiropas/Pievienošanās partnerībās, kas 2005. gada decembrī pieņemtas Rietumbalkānu valstīm, noteiktas prioritātes, kurām šīm valstīm jāpievēršas īstermiņā un vidējā termiņā. To izpilde un SAN apmierinoša īstenošana ļaus tām pārvietoties uz priekšu pa pakāpieniem, kas noteikti Komisijas 2005. gada novembra stratēģijas dokumentā par paplašināšanos.

Saloniku darba kārtības īstenošana

Lielākā daļa saistību, ko ES uzņēmas Saloniku darba kārtībā, ir vai nu izpildītas, vai turpinās lieliskā gaitā. Rietumbalkānu valstis ir guvušas ievērojamus panākumus savu Saloniku saistību īstenošanā. Tomēr nepieciešami turpmāki centieni Saloniku darba kārtības izpildes sekmēšanai.

Ir veicināts politiskais dialogs un sadarbība kopējā ārējā un drošības politikā (KĀDP):

- izveidots *ES un Rietumbalkānu politiskais forums*, un notikušas ārlietu, tieslietu un iekšlietu ministru ikgadējas sanāksmes. Paralēli ANO Ģenerālajai asamblejai notikušas ikgadējās trijotnes sanāksmes politisko direktoru līmenī. Šo sanāksmju mērķi pamatā ir sasniegti. To ietekmi varētu palielināt pievēršanās konkrētākiem jautājumiem un risināmām problēmām;
- Rietumbalkānu valstis kopš 2004. gada ir tikušas aicinātas *pievienoties kopējām nostājām, demaršiem un deklarācijām* KĀDP jautājumos, un ļoti daudzos gadījumos tās šo aicinājumu ir uzklaušījušas;
- ir izveidots *divpusējs politiskais dialogs* ar Bosniju un Hercegovinu un Serbiju un Melnkalni, sasaucot ikgadējās trijotnes sanāksmes ministru līmenī, tādējādi papildinot politisko dialogu, kas jau norisinās ar Albāniju, Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju un Horvātiju.

Ir īstenoti vai patlaban vēl tiek īstenoti Salonikos pieņemtie noteikumi pastiprinātam ES atbalstam iestāžu veidošanai un Rietumbalkānu valstu piekļuvei Kopienas programmām un aģentūrām. Tas pats attiecas uz virkni ar tirdzniecību saistītu pasākumu, Rietumbalkānu valstu līdzdalību Eiropas Mazo uzņēmumu hartā un papildu finansiālu palīdzību. Sperti svarīgi soļi reģionālajā sadarbībā. Tālāk aprakstīts pašreizējais stāvoklis šajās jomās un nākamie soļi.

Ir izveidots regulārs ekonomiskais dialogs starp Komisiju un katru no Rietumbalkānu valstīm. Paredzams, ka pavasarī tam pievienosies arī Bosnija un Hercegovina. Līdzīgs dialogs norisinās ar Kosovu.

Gūti ievērojami panākumi tiesiskuma, brīvības un drošības jomā, veicot pasākumus, lai apkarotu organizēto noziedzību, stiprinātu tiesu iestāžu institucionālo jaudu, uzlabotu policijas un prokuroru sadarbību, izstrādātu narkotiku apkarošanas rīcības plānu, cīnītos pret naudas mazgāšanu un nelegālo migrāciju, kā arī īstenojot Ohridas konferencē par robežu drošību un pārvaldību uzņemtas saistības. Vairāki pasākumi šajā jomā ir saņēmuši Kopienas atbalstu. Tomēr centieni šajā jomā vēl jāpastiprina.

ES ar Horvātiju un Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju 2004. gadā ir izveidojusi kopīgas parlamentārās komitejas, kas regulāri tiekas. Regulāri notiek arī starpparlamentu sanāksmes ar Albānijas, Bosnijas un Hercegovinas, Serbijas un Melnkalnes un Kosovas pārstāvjiem.

ES turpina aktīvu līdzdalību miera uzturēšanas misijās un konfliktu novēršanā. Tā pārņēma stafeti no NATO vadītajām militārajām operācijām Bijušajā Dienvidslāvijas Republikā Maķedonijā un Bosnijā un Hercegovinā, un ir uzturējusi policijas misijas abās šajās valstīs. Visās valstīs, izņemot Horvātiju, turpināja darboties ES pārraudzības misijas. Sarajevā un Skopjē atradās ES ĢS/AP īpašie pārstāvji, bet no 2005. gada novembra viena un tā pati persona pilda ES īpašā pārstāvja un Komisijas delegācijas vadītāja pienākumus Bijušajā Dienvidslāvijas Republikā Maķedonijā.

ES ir saistīta ar Kosovu kopš 1999. gada konflikta sākuma, ieguldot ievērojamus politiskos centienus un finansiālos līdzekļus, lai veidotu ilgstošu mieru un demokrātiju un sekmētu Kosovs virzību uz demokrātisku un etniski daudzveidīgu sabiedrību. ES ir atbalstījusi Apvienoto Nāciju Organizācijas misiju Kosovā (*UNMIK*), arī izveidojot tās IV (ekonomikas jautājumu) pīlāru un finansējot administratīvos izdevumus. Tā ir cieši sadarbojusies ar pašpārvaldes pagaidu iestādēm. ES līdz šim sniegtais atbalsts Kosovs attīstībai pārsniedz 6,1 miljardu euro.

Komisijas ikgadējos ziņojumos, no kuriem pēdējais ir 2005. gada 9. novembrī pieņemtais ziņojums par sasniegto, sīki izklāstīti gan panākumi, gan kavēkļi reģiona stabilizācijā. Lielākas pūles jāpieliek attiecībā uz bēgļu atgriešanos, saskaņas veidošanu ar izglītību, sociālo attīstību un kultūru. Dažām valstīm vēl jānodrošina pilnīga sadarbība ar Starptautisko kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai. Dažos gadījumos atbalsts Starptautiskajai krimināltiesai, kuras dalībvalstis ir visas Rietumbalkānu valstis, nav bijis saskaņā ar attiecīgajiem ES lēmumiem.

--II--

Stabilizācijas un asociācijas process, ko sekmē Saloniku darba kārtība, ir izrādījies efektīvs politikas pamats ES darbībai Rietumbalkānos. Kā daļa no paplašināšanās procesa tas paliks par pamatu šo valstu virzībai uz Eiropu līdz pat to pievienošanās brīdim nākotnē. Tomēr, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi un risināmos uzdevumus nākotnē, tā īstenošanai virknē jomu nepieciešami turpmāki centieni. Tālāk norādītas šīs jomas un ieteikti nākamie soļi.

Šķēršļu likvidēšana tirdzniecībai un ieguldījumiem, ekonomikas un sociālās attīstības veicināšana

Tirdzniecības un ieguldījumu attīstība ir ļoti atkarīga no politiskās stabilitātes, kopējā ekonomiskā klimata un reformu gaitas katrā valstī un reģionā kopumā. Jāturpina centieni pēc makroekonomikas stabilitātes, sevišķi fiskālā un monetārā politika, kuru mērķis ir nodrošināt tādus apstākļus, kas veicina noturīgu izaugsmi. Enerģiski jāveic strukturālās reformas, lai uzlabotu tirgu darbību un konkurētspēju. Valstīm īpaši jāvirzās uz priekšu valstij piederošo uzņēmumu pārstrukturēšanā un privatizēšanā, darbaspējīgu iestāžu un tiesu sistēmas veidošanā, kā arī darba tirgu turpmākā reformēšanā. Galvenokārt ir svarīgi uzlabojumi plašākajā perspektīvā. Neskatoties uz ievērojamiem panākumiem, reformu procesam reģionā vajadzīgs lielāks stimuls.

Stabilizācijas un asociācijas nolīgumi un autonomie tirdzniecības pasākumi

Stabilizācijas un asociācijas nolīgumi (SAN) ar Albāniju, Serbiju un Melnkalni un Bosniju un Hercegovīnu, ar kuriem izveido brīvu tirdzniecību ar ES, šobrīd atrodas dažādās sarunu procesa stadijās. Tie jau darbojas ar Horvātiju un Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju. SAN ir spēcīgs stimuls tirdzniecības integrācijai, iekšzemes reformām un tuvināšanās ES, jo tajos ir punkti, kas veicina tiesību aktu tuvināšanu un administratīvās jaudas palielināšanu.

Autonomie tirdzniecības pasākumi, ko piemēro visiem Rietumbalkāniem, nodrošina beznodokļu piekļuvi ES tirgum gandrīz visiem šā reģiona izcelsmes produktiem. Šie tirdzniecības atvieglojumi ir izrādījušies veiksmīgi, palīdzot nodrošināt Rietumbalkānu

eksportam uz Eiropas Savienību vidējo ikgadējo pieaugumu par 8 % (2000–2004). Tie tika nesen pagarināti līdz 2010. gada beigām².

Autonomie tirdzniecības pasākumi kopā ar attiecīgajiem SAN noteikumiem un citiem tirdzniecības nolīgumiem ir labvēlīgs pamats tirdzniecības attīstībai starp ES un šo reģionu, tādējādi sekmējot ārvalstu tiešos ieguldījumus reģionā un ekonomikas attīstību kopumā.

Tomēr, lai to pilnībā izmantotu, valstīm jāturpina ekonomikas pārstrukturēšana, jāklūst konkurētspējīgākām un jāpalielina administratīvā jauda. Šim nolūkam svarīga loma ir ar tirdzniecību saistīto jomu saskaņošanai ar *acquis*, īpaši tas attiecas uz muitas un rūpniecības, sanitārajām, fitosanitārajām un veterinārajām normām, kā to prasa Eiropas partnerības. Komisija šajā jomā turpinās sniegt tehnisku palīdzību reģionam.

Diagonālā kumulācija

Salonikos Komisija tika aicināta sagatavot Viseiropas izcelsmes diagonālās kumulācijas paplašināšanu arī attiecībā uz šā reģiona valstīm tā, lai tas būtu saskaņā ar visām attiecīgajām Kopienas politikas jomām un atbilstu to administratīvajai jaudai. Viseiropas kumulācija tagad tiek attiecināta arī uz Barselonas procesa valstīm, tādējādi veidojot Viseiropas un Vidusjūras valstu kumulāciju. ES stratēģiskais mērķis ir Rietumbalkānu iekļaušana šajā jaunajā sistēmā.

Tā kā jaunu dalībvalstu iekļaušana šobrīd izraisītu kavēšanos jaunajā sistēmā, Komisija patlaban sagatavo izcelsmes diagonālās kumulācijas zonu starp ES un tām Rietumbalkānu valstīm, kurām ir brīvās tirdzniecības nolīgums ar ES – šobrīd Horvātiju un Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju. Ņemot vērā iesaistīto valstu lielo skaitu un reģionālās integrācijas augsto līmeni, šai iniciatīvai drīz būtu jābūt nest augļus. Otrajā posmā Rietumbalkānu valstis varētu pievienoties Viseiropas un Vidusjūras valstu izcelsmes diagonālās kumulācijas sistēmai, tiklīdz tā sāks darboties, ievērojot principus un procedūras, ko piemēro citiem sistēmas dalībniekiem, kuri nav ES dalībvalstis.

Reģionālā tirdzniecības integrācija

Reģionālā tirdzniecības integrācija ir ļoti svarīga Rietumbalkāniem, un tā ir būtisks ES šā reģiona politikas elements.

Tirdzniecības attīstībā Rietumbalkānu reģionā gūti ievērojami panākumi. Pabeigts veidot divpusējo brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN) tīklu saskaņā ar Stabilitātes paktu. Tā rezultātā ievērojami palielinājusies arī savstarpējā tirdzniecība. Tomēr tirdzniecība reģiona iekšienē joprojām neīsteno visu savu potenciālu, un atsevišķos gadījumos divpusējo nolīgumu īstenošana ir neapmierinoša. Komisija ir gatava strādāt kopā ar Rietumbalkānu valstīm, lai noteiktu šķēršļus šo nolīgumu netraucētai īstenošanai un rastu ceļus to pārvarēšanai.

Sanāksmē Sofijā 2005. gada jūnijā Dienvidaustrumu Eiropas tirdzniecības ministri uzsāka procesu esošā divpusējo brīvās tirdzniecības nolīgumu tīkla iekļaušanai vienotā reģionālā BTN, ko plānots noslēgt līdz 2006. gada vidum un kas stātos spēkā 2007. gadā. Tie arī vienojās īstenot programmu ar mērķi samazināt vai likvidēt netarifu barjeras un strādāt pie tā, lai turpinātu saskaņot noteikumus pakalpojumu tirdzniecības jomā. Komisija atbalsta šīs iniciatīvas un turpinās sniegt padomus un tehnisku atbalstu, lai integrācija reģiona iekšienē attīstītos pilnīgā saskaņā ar virzību uz Eiropas integrāciju.

² Padomes Regula (EK) Nr. 1946/2005, OV L 312, 14.11.2005.

Pievienošanās PTO

Komisija stingri atbalsta Bosnijas un Hercegovinas un Serbijas un Melnkalnes pievienošanas Pasaules tirdzniecības organizācijai (PTO). Dalība PTO ir svarīgs solis jebkuras valsts ekonomikas reformu procesā. Komisija šim nolūkam turpinās sniegt tehnisko palīdzību.

Konkursi, kas izsludināti saistībā ar palīdzības instrumentiem

Saskaņā ar Salonikos pieņemto apņemšanos EK atbalsta regulas un noteikumi ir grozīti, lai ļautu uzņēmējiem no Rietumbalkāniem piedalīties konkursos, kas izsludināti saistībā ar pirmspievienošanās instrumentiem³. Līdzīgi noteikumi iekļauti Komisijas priekšlikumos par jauno pirmspievienošanās finansiālo instrumentu (IPA) un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (ENPI), kas aptvers Kopienas palīdzību ES austrumu un Vidusjūras reģiona kaimiņvalstīm⁴.

Mazie un vidējie uzņēmumi

Labvēlīgu apstākļu radīšana mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir būtiski svarīgs elements Rietumbalkānu valstu ekonomikas noturīgai izaugsmei. Reformās šai jomai jāpievērš īpaša uzmanība.

Saloniku sammitā Rietumbalkānu valstis pievienojās Eiropas Mazo uzņēmumu hartai. Reģiona valstis jau gūst labumu no šīs hartas, lai gan visās valstīs tas nenotiek vienādā apmērā.

2005. gada oktobrī pieņemtajā Belgradas deklarācijā Rietumbalkānu valstis aicināja Komisiju turpināt hartas procesu arī pēc Saloniku darba kārtības trīs gadu termiņa beigām. Reaģējot uz šo deklarāciju, Komisija ciešā sadarbībā ar Austrijas prezidentūru, ESAO un Eiropas Apmācības fondu 2006. gadā atsāks šo procesu vēl vismaz uz trīs gadiem.

Komisija atbalsta Eiropas fondu Dienvidaustrumu Eiropai (EFSE), ko 2005. gada decembrī izveidoja starptautiskie un valstu ziedotāji ar mērķi ar vietējo finanšu institūciju starpniecību sniegt papildu finansējumu attīstībai, īpaši mazo un mikrouzņēmumu nozarei un māsasaimniecībām. Komisija plāno šim fondam 2006. gadā piešķirt apmēram 60 miljonus euro.

Lisabonas programma

Lisabonas programmas mērķis ir panākt, lai ES ekonomika kļūtu konkurētspējīgāka un vairāk uz zināšanām balstīta, veicinot ilgtspējīgu attīstību un sociālo kohēziju. Tās mērķi ir nozīmīgi arī Rietumbalkāniem. Reģions pakāpeniski jāiesaista šo mērķu sasniegšanā, ņemot vērā šo valstu ekonomikas attīstības līmeni un to, cik tās ir tuvinājušās Eiropas Savienībai. Lisabonas mērķi nebūs papildu kritēriji vai ekonomiski mērķi, taču Komisija nodrošinās, lai tās politika šim reģionam atspoguļotu arī Lisabonas programmas pasākumus, ko var uzskatīt par prioritāriem Eiropas/Pievienošanās partnerībās. Rietumbalkānu valstīm savās reformās tādējādi jāsāk ņemt vērā ES Lisabonas mērķus.

³ Padomes Regula (EK) Nr. 769/2004, OV L 123, 21.4.2004.

⁴ KOM(2004) 627 un 628 galīgais, 29.9.2004. (attieciņi 16. un 21. pants).

Rietumbalkānu prioritāte ir sociālās iekļautības un integrācijas veicināšana, īpaši pievēršoties neaizsargātām grupām un vietām, ko visvairāk skāruši ekonomiskie un sociālie satricinājumi un etniskie nemieri. Komisija atbalsta sociālā dialoga attīstību reģionā, jo īpaši, lai nodrošinātu apspriešanos ar sociālajiem partneriem ekonomiskās pārveides procesā. Komisija (kopā ar UNDP) 2005. gada jūnijā Tirānā noorganizēja forumu par sociālo iekļautību un 2005. gada oktobrī Skopjē – augsta līmeņa konferenci par sociālo dialogu. Austrijas prezidentūra un Komisija 2006. gada jūnijā Ženēvā organizēs Rietumbalkānu valstu nodarbinātības ministru un sociālo partneru neformālu tikšanos. Komisija turpinās atbalstīt centienus šajā jomā.

Valstu pārskati par nodarbinātības politiku, kas izstrādāti atbilstīgi Stabilitātes pakta vadītajam Bukarestes procesam, kā arī darba tirgus apskati, kas sagatavoti kopā ar Eiropas Apmācības fondu, ir svarīgi valstu stratēģisko zināšanu un kapacitātes palielināšanai. Komisija uz tiem balstīsies, izstrādājot pirmspievienošanās partnerību nodarbinātības jomā.

Vīzu politika un pasākumi saistībā ar personu pārvietošanās atvieglināšanu

Salonikos ES atgādināja, cik svarīga Rietumbalkānu valstu iedzīvotājiem un valdībām ir vīzu režīma liberalizācijas perspektīva. Eiropas Savienība atzīmēja, ka notikumu gaita ir atkarīga no tā, kā šīs valstis īsteno ievērojamas reformas tādās jomās kā likuma varas stiprināšana, organizētās noziedzības, korupcijas un nelegālas migrācijas apkarošana un administratīvās jaudas palielināšana attiecībā uz robežkontroli un dokumentu drošību. Komisija ar katru Rietumbalkānu valsti ir apspriedusi prasības, kas jāizpilda, lai šo jautājumu risināšana praksē virzītos uz priekšu. Šīs sarunas apliecināja, ka attiecīgajām valstīm būs krietni jānopūlas, lai veiktu vajadzīgās reformas. Vīzu prasības atcelšana ir ilgtermiņa jautājums.

Šobrīd varētu atvieglināt vīzu izsniegšanas procedūras, lai padarītu vieglāku ceļošanu no Rietumbalkāniem uz ES/Šengenas zonu.⁵ Dalībvalstis un Komisija 2005. gada decembrī vienojās par kopīgu pieeju vīzu režīma atvieglošanai, kā paredzēts 2004. gada novembrī pieņemtajā Hāgas programmā. Tiks piemērota individuāla pieeja. Tiks ņemtas vērā īpašās attiecības, kas ES ir ar atsevišķām valstīm, jo īpaši to kandidātvalsts vai potenciālas kandidātvalsts statuss.

Šajā kontekstā Komisija plāno Rietumbalkānos uzsākt izpēti sarunas, sākot ar Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju 2006. gada sākumā, un pēc tam gada laikā iesniegt ES Padomei sarunu mandātu projektus attiecībā uz Rietumbalkānu valstīm. Sarunu par vīzu režīma atvieglošanu gaita būs saistīta ar sarunām par atpakaļuzņemšanas nolīgumiem ar Eiropas Kopienī un reformu gaitas attiecīgajās jomās. Komisija 2006. gada pavasarī arī plāno iesniegt priekšlikumu, kura mērķis cita starpā būs vienkāršot un paātrināt vīzu izdošanas procedūras vietējos konsulātos.

Ir veikti īpaši pasākumi, lai veicinātu pētnieku un studentu apmaiņas. 2004. gada decembrī tika pieņemta direktīva, kas ļauj studentiem no trešām valstīm vieglāk iegūt uzturēšanās atļaujas Eiropas Savienībā, bet 2005. gada oktobrī – direktīva, ar ko nosaka līdzvērtīgus noteikumus pētniekiem.

⁵ Horvātija jau ir iekļauta bezvīzu režīma sarakstā.

Kamēr dalībvalstu tiesību aktos vēl tiek pārņemta direktīva par pētniekiem, ir pieņemts Padomes ieteikums, mudinot dalībvalstis piemērot šās direktīvas atsevišķas daļas vēl pirms tās galīgās transponēšanas. Padome 2005. gada septembrī pieņēma vēl vienu ieteikumu, kura mērķis ir atvieglināt pētnieku īslaicīgu uzturēšanos Šengenas zonā. Šajā ieteikumā dalībvalstis tiek mudinātas jau tagad piešķirt pētniekiem vairākkārtējas iebraukšanas vīzas uz visu viņu pētniecības projekta laiku, kā arī atcelt maksu par vīzu.

Komisija ir ierosinājusi uz dalībvalstu ārējām robežām izveidot vietējās pierobežas satiksmes režīmu. Saskaņā ar šo režīmu pierobežas reģionu iedzīvotājiem, arī pie ES robežām ar Rietumbalkānu valstīm, tiktu atļauts šķērsot robežu ar vietējās pierobežas satiksmes atļauju, nepieprasot vīzu. Šā priekšlikuma oficiāla pieņemšana (Eiropas Parlamentā un Padomē) gaidāma 2006. gada februārī⁶.

Iedzīvotāju un iestāžu iepazīstināšana ar Eiropas lietām

Līdzdalība Kopienas programmās un aģentūrās

Pēc Saloniku darba kārtības un tai sekojošā Komisijas paziņojuma⁷ ir ieviests juridiskais pamats Rietumbalkānu valstu fizisku personu un iestāžu dalībai *Kopienas programmās* – ES ar katru valsti noslēgtie pamat nolīgumi stājās spēkā 2005. gada vidū.

Iesaiste Kopienas programmās var dot Rietumbalkānu valstīm stabilu pamatu Eiropas Savienībā un veicināt zinātības un paraugprakses apmaiņu. No 2007. gada, kad lielākā daļa Kopienas programmu tiks pagarinātas vai rūpīgi pārskatītas, Rietumbalkānu valstīm būs iespēja vēl vairāk iesaistīties kopējos projektos tādās jomās kā vide, enerģētika un transports, pētniecība, kultūra un plašsaziņas līdzekļi utt.

Kopienas programmas ir galvenokārt iekšējās programmas ES iedzīvotāju un iestāžu labā, un to paplašināšanai, iekļaujot kādu partnervalsti, ir virkne prasību, tostarp šīs valsts finansiāls ieguldījums un administratīvā jauda. Tādēļ valstīm rūpīgi jāizvērtē savas vajadzības un jāizvēlas tās programmas, kas vislabāk saskan ar to prioritātēm un varētu sniegt reālu pievienoto vērtību, kā to jo īpaši atspoguļo Eiropas partnerības. Īstenošanai jānotiek pakāpeniski un pēc pienācīgas sagatavošanās.

Komisija ir arī turpinājusi darbu saskaņā ar saviem priekšlikumiem iesaistīt Rietumbalkānus Kopienas aģentūru darbā. Paralēli tīklā notiekošajiem pasākumiem Eiropas Vides aģentūras galvenajos darbības virzienos tā no 2006. gada atbalstīs dažādas darba programmas, kuru īstenošanā šīs valstis piedalīsies atsevišķās Kopienas aģentūrās⁸.

Izglītība un pētniecība

Sadarbība ar Rietumbalkānu valstīm *izglītības un pētniecības* jomās pēdējos gados ir ievērojama, un Komisija dod nozīmīgu ieguldījumu virknē programmu: *Tempus* (augstākā izglītība), *Erasmus Mundus* (stipendijas studentiem), „Jaunatne”, 6. pētniecības pamatprogramma, Kopīgā pētniecības centra darbība, Eiropas Apmācības fonda darbs. Ar programmu *Tempus*, kuras budžets Rietumbalkāniem laika posmam no 2001. līdz 2005. gadam bija 83 miljoni euro, katru gadu ir finansētas stipendijas un mobilitātes

⁶ Komisijas priekšlikums – Projekts Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko pieņem noteikumus vietējai pierobežas satiksmei pie dalībvalstu ārējām sauszemes robežām un groza Šengenas konvenciju [KOM (2005)56, 23.2.2005.].

⁷ Komisijas paziņojums „Sagatavošanās Rietumbalkānu valstu dalībai Kopienas programmās un aģentūrās” [KOM 748(2003), 3.12.2003.].

⁸ Pasākumi atbilstīgi programmām *PHARE* un *CARDS* 2005.

stipendijas gandrīz 250 studentiem un vairāk nekā 1000 pasniedzējiem un izglītības darbiniekiem mācībām ES vai citur reģionā. 2003.–2004. gadā apmēram 2200 jauniešu no reģiona piedalījās programmā „Jaunatne” – tas vairāk nekā divas reizes pārsniedz skaitli iepriekšējos trīs gados⁹.

Pēc Saloniku sammita izstrādātais PTA rīcības plāns dalībvalstīm, kandidātvalstīm un Rietumbalkānu valstīm rāda, kā pētniecība var veicināt ekonomikas attīstību un sekmēt integrāciju, un šis plāns ir būtiski svarīgs instruments Rietumbalkānu valstu labākai iekļaušanai Eiropas Pētniecības telpā. Laikā no 2002. līdz 2005. gadam 51 projektā atbilstīgi 6. pētniecības pamatprogrammai piedalījušies apmēram 120 dalībnieki (izpētes vienības un iestādes) no Rietumbalkānu valstīm.

Savukārt Kopīgais pētniecības centrs pēdējo trīs gadu laikā ir nodrošinājis mācības semināros unursos vairākiem simtiem speciālistu no Rietumbalkāniem un ir sācis iekļaut Rietumbalkānu organizācijas savos Eiropas pētniecības tīklos un projektos.

Atbildot uz reģiona cerībām pēc aktīvākas darbības šajās nozarēs, īpaši attiecībā uz stipendiju skaitu, Komisija uzsāks konsultācijas par jaunām vadlīnijām laika posmam no 2006. līdz 2010. gadam un gatavojas tās apspriest ES un Rietumbalkānu izglītības un zinātnes ministru sanāksmē 2006. gada 17. martā. Šī sanāksme būs arī laba iespēja dalībvalstīm sniegt informāciju par to divpusējām programmām un, iespējams, apņemties padarīt vēl intensīvākus to centienus, kas jau tagad ir ievērojami.

Komisija pārskatīs savu darbību programmās *Tempus* un *Erasmus Mundus* un no 2007. gada paplašinās iespējas pasniedzēju un studējošo un augstskolas diplomu ieguvušo studentu mobilitātei. Vispirms 2006. gadā *Erasmus Mundus* programmā tiks piedāvāta īpaša iespēja līdz pat 100 reģiona studentiem uzsākt augsta profila pēcdiploma studijas ES maģistra grāda iegūšanai. Komisija arī ierosinās jaunu stipendiju sistēmu vēl studējošiem studentiem programmā *Tempus* pēc 2006. gada. Attiecībā uz tām programmām, kuras pēc 2006. gada aizstās pašreizējās programmas *Socrates* un *Leonardo da Vinci*, tiks veicināta pakāpeniska iesaiste, kas pielāgota katras valsts vajadzībām un ierobežojumiem, tostarp šīm programmām nepieciešamajai pastiprinātajai administratīvajai jaudai. Komisija arī radīs jaunas iespējas programmā „Jaunatne”. Eiropas Apmācības fonds turpinās atbalstīt Rietumbalkānu partnervalstis, veicinot to izglītības un apmācības sistēmu reformu.

Pētniecības jomā 7. pamatprogrammā (2007–2013) ES plāno turpināt un stiprināt darbības par labu Rietumbalkānu pētniekiem. Tiks turpināta pastāvošā lieliskā sadarbība starp KPC un Rietumbalkānu valstīm. Komisija arī izskatīs, kā reģiona pētnieki varētu vislabāk izmantot esošo potenciālu, un varētu sniegt atbalstu reģiona izcilības centru jaudas veidošanai. Lai turpmāk iekļautu reģionu Eiropas Pētniecības telpā, Komisija apsver iespēju izveidot vadības instrumentu, ar ko noteiktu konkrētas vajadzības un visu nepieciešamo to apmierināšanai.

Pārvaldes iestāžu sagatavošana Eiropas integrācijai

Rietumbalkānu valstu administratīvās un tiesu sistēmas jaudas attīstība, vienlaikus nodrošinot laicīgu saskaņošanu ar Kopienas tiesību aktiem, ir būtiski svarīgs faktors.

Mērķsadarbības projektos dalībvalstu speciālisti un padomnieki tiek ilgtermiņā piesaistīti attiecīgo valstu pārvaldes iestāžu darbam, lai palīdzētu palielināt administratīvo un institucionālo jaudu. Šādu projektu skaits Rietumbalkānos ir palielinājies no 25 (2000–2002) līdz 40 jauniem projektiem (2003–2005). Šobrīd tiek apsvērta iespēja attiecināt mērķsadarbības instrumentu arī uz Kosovu.

⁹ Vidēji gadā.

Tehniskās palīdzības informācijas apmaiņas instruments (*TAIEX*) reģionā sāka darboties 2004. gadā, un līdz 2005. gada beigām ar to bija izveidots vairāk nekā 300 palīdzības pasākumu, iesaistot vairāk nekā 6000 ierēdņu no centrālās valsts pārvaldes iestādēm, uzņēmēju apvienībām, tiesu sistēmas un parlamenta iestādēm. Pēc pirmā posma – daudzvalstu ievadsemināriem ar ES tiesību aktiem Briselē – patlaban tiek īstenota pieprasījuma pielāgota pieeja pašā reģionā, piesaistot plašāku auditoriju.

Gūti panākumi, Komisijai gatavojoties izveidot reģionālu skolu augstākajai izglītībai valsts pārvaldes reformu jautājumos, kas paredzēta Saloniku darba kārtībā. Pirmajām mācībām vajadzētu notikt līdz 2006. gada beigām.

ES turpinās savas muitas un fiskālās palīdzības programmas (*CAFAO*) un uzsāks izskatīt to vidēja termiņa un ilgtermiņa alternatīvas, lai palielinātu vietējo pārvaldes iestāžu atbildību.

Atbalsts brīviem, neatkarīgiem un profesionāliem plašsaziņas līdzekļiem

Brīvu, neatkarīgu un profesionālu plašsaziņas līdzekļu attīstība ir būtisks elements, lai Rietumbalkānos saglabātu stabilitāti un funkcionējošu demokrātiju. Svarīgas prioritātes ir informētības palielināšana reģionā par Eiropas plašsaziņas līdzekļu standartiem un šajā nozarē vajadzīgo reformu paātrināšana.

Komisija sadarbībā ar Eiropas Padomi 2004. gadā uzsāka plašsaziņas līdzekļu reformas reģionālu iniciatīvu, apvienojot valdību, apraidi regulējošo struktūru, valsts apraides organizāciju un citu ieinteresēto pušu pārstāvjus. Līdz šim ir notikuši trīs reģionāli pasākumi (Belgradā un Skopjē 2004. gadā un Sarajevā 2005. gadā). Šajā iniciatīvā Rietumbalkānu valstis parakstīja protokolus par sadarbību starp to apraides regulētajām struktūrām un valsts apraides organizācijām. Komisija 2006. gadā turpinās šo reģionālo iniciatīvu, sniedzot atbalstu valstīm to centienos sasniegt Eiropas standartus.

Reģionālā sadarbība

Reģionālajā sadarbībā vērojami ievērojami panākumi¹⁰. Valstis aizvien labāk apzinās, ka reģionālā sadarbība ir ne tikai būtiska ES nosacījumu izpildes sastāvdaļa, bet arī ir pašu šo valstu interesēs, un tā jau ir devusi acīmredzamus rezultātus. Tiek labāk izprasta papildināmība, kas pastāv starp reģionālo sadarbību un Eiropas integrācijas procesu.

Kopš Saloniku sammita reģionālās sadarbības darba kārtības īstenošana ir pavirzījusies uz priekšu, pateicoties Stabilitātes pakta un citu reģionālo iniciatīvu nozīmīgajam devumam. Sadarbību tagad atbalsta virkne reģionā esošu centru, kas liecina par augšu atbildību – Transporta novērošanas centrs Belgradā, Savas upes komisija Zagrebā, Enerģētikas sekretariāts Vīnē, Migrācijas, patvēruma un bēgļu reģionālās iniciatīvas (*MARRI*) reģionālais centrs Skopjē utt.

Šobrīd ir svarīgi turpināt uzsāktā īstenošanu, koncentrēties uz konkrētiem rezultātiem un sekmīgi atrisināt virkni uzdevumu nākotnē. Jo īpaši tas sakāms par šādiem jautājumiem.

- *Bēgļu atgriešanās* jau ilgi ir reģionam svarīgs jautājums; tagad tas ir nonācis jaunā stadijā ar 2005. gada janvāra Sarajevas deklarāciju, kurā Bosnija un Hercegovina, Horvātija un Serbija un Melnkalne, kuras atbalsta Komisija un citas starptautiskas ieinteresētas puses, apņēmas apvienot spēkus, lai līdz 2006. gada beigām atrisinātu šo problēmu.

¹⁰ Reģionālā sadarbība tirdzniecībā izvērtēta iepriekš šajā dokumentā.

- *Tiesiskuma, brīvības un drošības* jomā ir bijis daudz iniciatīvu cīņā pret organizēto noziedzību un robežu pārvaldībā. Galvenie nākotnes uzdevumi ir šādi: vēl vairāk uzlabot pārrobežu sadarbības jaudu policijas un muitas dienestos, atbalstīt *SECI* reģionālo centru pārrobežu noziedzības apkarošanai un reģionālo prokuroru operatīvās sadarbības stiprināšanu organizētās noziedzības lietās un ar korupciju saistītos noziegumos. Nesen pabeigtais patvēruma, migrācijas un vīzu politikas reģionālais projekts tagad jāturpina ar vajadzīgajiem pasākumiem valstu līmenī.
- Ievērojami uzlabojusies *parlamentu sadarbība*, izveidojot konferenci, kurā sasauc kopā Rietumbalkānu parlamentu Eiropas integrācijas komiteju un Cetiņes Parlamentāro forumu. Nākamais solis ir attīstīt Dienvidaustrumu Eiropas parlamentu kopīgu stratēģiju, kas koncentrējas uz ES integrāciju, lai visaptverošajam darbam, sniedzot politiskas vadlīnijas sadarbības pasākumiem, piešķirtu parlamentāru dimensiju.
- *Enerģētikā* vērojami notikumi, kas vieš vislielākās cerības – Atēnu procesa kulminācija bija Enerģētikas kopienas līguma parakstīšana 2005. gada 25. oktobrī starp ES un tās partnervalstīm reģionā, radot pamatu kopīgai normatīvai telpai enerģētikas jomā. Pēc ratifikācijas šis līgums varētu stāties spēkā 2006. gada pirmajā pusē, lai varētu sākties tā īstenošana. ES pievērsīs aizvien lielāku uzmanību tam, lai nodrošinātu starptautisko enerģijas tīklu, tostarp cauruļvadu, savstarpēju savienojumu reģionā.
- Sadarbība sauszemes *transporta* jomā turpinās, balstoties uz 2004. gada jūnijā parakstīto Saprašanās memorandu par Dienvidaustrumu Eiropas galvenā reģionālā transporta tīkla izveidi. Reģiona valstis un Eiropas Komisija 2005. gada decembrī parafēja nolīgumu par Eiropas kopējo aviācijas telpu, un drīz tiks uzsāktas procedūras tā parakstīšanai.
- Ir izveidota reģionālā sadarbība vides jomā, kur Komisijai ir būtiska loma reģionālajā vides atjaunošanas programmā, kas ir pamats reģionālā līmeņa vides pasākumiem. Šajā procesā un Vides atbilstības un piemērošanas tīklā saistībā ar pievienošanos (*ECENA*) ir iesaistītas visas reģiona valstis.
- Komisija dod ieguldījumu Rietumbalkānu *kultūras mantojuma aizsardzībā un saglabāšanā* ar Dienvidaustrumu Eiropas kultūras un dabas mantojuma programmu, ko tā vada kopīgi ar Eiropas Padomi. Saskaņā ar to tiks restaurēti vai atjaunoti vairāk nekā 160 arheoloģijas un arhitektūras pieminekļi. Kosovā Komisija finansē reliģisko objektu, kas cieta 2004. gada marta notikumos, restaurāciju.

Eiropas Savienības iesaiste reģionālajā sadarbībā nākotnē kļūs vēl intensīvāka, jo starp reģionālo sadarbību un Eiropas integrāciju pastāv cieša saistība. Viss reģions tiek pakāpeniski piesaistīts tādām nozīmīgām Eiropas politikas jomām kā tirdzniecība, tiesiskums, brīvība un drošība (sk. iepriekš), transports, enerģētika un pārrobežu sadarbība. Komisija jau šobrīd sniedz ievērojamu ieguldījumu vairākās jomās un ir gatava vēl lielākai iesaistei pirmkārt jau tajās jomās, kur reģionālā sadarbība tieši ietekmē Eiropas integrāciju un ir tai nepieciešama.

Pēdējo sešu gadu laikā reģionā ir norisinājušās ievērojamas pārmaiņas – arī saistībā ar tā virzību uz ES. Ir pienācis laiks sasniegt pilnīgu vietējo atbildību par reģionālo sadarbību un pārskatīt *Stabilitātes pakta* lomu. Pakāpeniskai pārejai jānodrošina, ka Stabilitātes pakta galvenās funkcijas tiek nodotas, skaidri nosakot prioritātes un racionalizējot procedūras. Lielāku lomu varētu paredzēt Dienvidaustrumu Eiropas sadarbības procesam (*SEEC*), kas Saloniku sammitā tika atzīts par nozīmīgu elementu reģionā. Lai *SEEC* varētu uzņemties šo

lomu, tas rūpīgi jāizanalizē. Komisija veic ciešu sadarbību ar Stabilitātes pakta un citām ieinteresētajām pusēm, lai lēmumus varētu pieņemt reģionālajā sanāksmē 2006. gada maijā.

Finansiālā palīdzība

ES finansiālā palīdzība Rietumbalkānu valstīm programmā *CARDS* domāta, lai atbalstītu to centienus sekmēt politiskās un ekonomiskās reformas un attīstību ceļā uz dalību Eiropas Savienībā. Horvātija kā kandidātvalsts no 2005. gada ir saņēmusi pirmspievienošanās palīdzību no programmām *PHARE*, *ISPA* un *CARDS*. Eiropas Investīciju banka sniedz aizdevumus infrastruktūras projektiem. Eiropas un Pievienošanās partnerības ir galvenās vadlīniju sniedzējas attiecībā uz palīdzību atbilstīgi *CARDS* un pirmspievienošanās instrumentiem.

Kopienas palīdzība reģionam ir ievērojama. Laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam reģionam piešķirti apmēram 5,4 miljardi euro. EIB sniegusi aizdevumus apmēram 2 miljardu euro apjomā. Uz vienu iedzīvotāju un salīdzinājumā ar saņēmējvalsti IKP šī palīdzība ir viena no lielākajām, ko saņēmis kāds ES partneris. Lai gan palīdzība reģionam šīs desmitgades sākumā tika sniegta galvenokārt ar mērķi atbalstīt pēckonflikta atjaunošanu un rehabilitāciju, arī šobrīd palīdzības apjoms joprojām ir liels. Tā kā reformas Kosovā ir prioritāte, Komisija tām ir piešķīrusi papildus 25 miljonus euro likšanai lietā 2006. gadā. Laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam Komisija arī ir sniegusi ārkārtas makrofinansiālu palīdzību visām reģiona valstīm, izņemot Horvātiju, kas kopā sasniedz 873 miljonus euro.

Jaunais pirmspievienošanās instruments (*IPA*), kas no 2007. gada aizstās esošos pirmspievienošanās instrumentus un programmu *CARDS*, aptvers palīdzību kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm. Tādējādi tiks vienkāršota valsts pāreja no viena statusa uz citu, kad Padome par to paziņos. Instrumenta komponenti, no kā tiks finansēta pāreja un iestāžu veidošana, kā arī reģionālā un pārrobežu sadarbība, būs atvērti potenciālajām kandidātvalstīm un kandidātvalstīm. Pārējie trīs komponenti (reģionālās, cilvēkresursu un lauku attīstības finansēšana) ir iepriekšējais posms pirms Kopienas struktūrfondiem, tiem nepieciešama augsta līmeņa finansiālās pārvaldības jauda, kas pielāgota ES sistēmai, un tādēļ tie ir rezervēti kandidātvalstīm. Pāreja uz kandidātvalsts statusu atvērs piekļuvi trim *IPA* „strukturālajiem” komponentiem, lai gan tas automātiski nenozīmē palīdzības apjoma palielinājumu attiecīgajai valstij.

Potenciālajām kandidātvalstīm no iestāžu veidošanas komponenta būs pieejama palīdzība lauksaimniecības, reģionālās attīstības un nodarbinātības un sociālās politikas jomā. Šo palīdzību sākumā tieši pārvaldīs Komisija. Papildus *IPA* var būt vajadzīgi citi instrumenti (piemēram, Stabilitātes instruments), lai pievērstos drošības problēmām reģionā. Atsevišķos gadījumos var būt nepieciešama arī papildu makrofinansiāla palīdzība. Iespējams, ka būs vajadzīgas darbības par labu Kosovai. Komisija saglabā apņemšanos atbalstīt Rietumbalkānu valstis ar vajadzīgajiem līdzekļiem. ES jānodrošina, lai tās prioritārā politika Rietumbalkānos saņemtu proporcionālu atbalstu nākamajās finanšu perspektīvās.

Rietumbalkāniem pārejot no atjaunošanas uz ekonomikas attīstību un integrāciju, lielāka loma ir atbalstam starptautisko finanšu institūciju (EIB, ERAB, Pasaules Banka, SVF utt.) aizdevumu veidā. Svarīgs signāls ir lēmums palielināt Eiropas Investīciju bankas mandātu attiecībā uz ārējiem aizdevumiem (no 1,6 līdz vairāk nekā 3 miljardiem euro). Komisija turpinās veidot ciešu sadarbību ar citiem divpusējiem un starptautiskiem ziedotājiem, lai palielinātu sinerģiju, kā tas jau notiek kopā ar Pasaules banku koordinētos infrastruktūras projektos.

Dialogs ar pilsonisko sabiedrību

Nemot vērā iepriekšējā paplašināšanā gūto pieredzi, Eiropadome 2004. gada decembrī nolēma, ka ES iesaistīsies intensīvā politiskā un kultūras dialogā ar kandidātvalstīm, iesaistot pilsonisko sabiedrību. Komisija 2005. gada jūnijā pieņēma paziņojumu ar priekšlikumiem, kā veicināt šādu dialogu ar Turcijas un Horvātijas pilsonisko sabiedrību, jo īpaši iesaistot sociālos partnerus un NVO¹¹; līdzīgs projekts Horvātijai tiks finansēts ar 2006. gada *PHARE* programmu.

Komisija tagad ierosina paplašināt dialogu ar pilsonisko sabiedrību, aptverot visas Rietumbalkānu valstis. Papildus priekšlikumiem tās paziņojumā attiecībā uz kandidātvalstīm Komisija īpaši pievērsīsies dialogam starp Rietumbalkānu valstu sabiedrībām. Jāpieliek īpašas pūles, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības attīstību šajās valstīs un apspriešanās kultūru, iesaistot pilsonisko sabiedrību.

--III--

Secinājumi

Komisija aicina Padomi un Parlamentu pieņemt zināšanai tālāk izklāstītos secinājumus. Rietumbalkānu stabilitāte, drošība un labklājības palielināšanās ir svarīga Eiropas Savienības prioritāte. No jauna apstiprināt Rietumbalkānu valstu Eiropas perspektīvu būs īpaši svarīgi saistībā ar Kosovas statusa procesu un citu reģiona konstitucionālo jautājumu risināšanu.

Lielā mērā ir īstenota kopīgā darba kārtība, par ko ES un Rietumbalkānu valstis vienojās 2003. gada Saloniku sammitā, un ir gaidāmi turpmāki panākumi. Turpmāki centieni tās mērķu sasniegšanas veicināšanai nesīs papildu ieguvumus. Šobrīd ir īpaši svarīgi ekonomikas un sociālie jautājumi un reformas Eiropas standartu sasniegšanai.

- Lai veicinātu tirdzniecību, ieguldījumus un ekonomikas un sociālo attīstību,
- ar Serbiju un Melnkalni un Bosniju un Hercegovinu tiek risinātas sarunas par Stabilizācijas un asociācijas nolīgumiem, un šādas sarunas tuvojas noslēgumam ar Albāniju. Līdz 2010. gadam pagarināti autonomie tirdzniecības pasākumi;
- Komisija sagatavos izcelsmes diagonālās kumulācijas zonu starp ES un tām reģiona valstīm, kurām ar to ir brīvās tirdzniecības nolīgumi, bet otrajā posmā iekļaušana Viseiropas un Vidusjūras valstu sistēmā joprojām paliek ES stratēģiskais mērķis;
- Komisija atbalsta reģionālā brīvās tirdzniecības nolīguma drīzu noslēgšanu un šim nolūkam sniegs padomus un tehnisku palīdzību;
- Komisija gatavosies īstenot Enerģētikas kopienas līgumu, kam vajadzētu stāties spēkā 2006. gada pirmajā pusē;
- tiks atsākts darba process atbilstīgi Eiropas Mazo uzņēmumu hartai, un Komisija dos finansiālu ieguldījumu Eiropas fondā Dienvidaustrumu Eiropai;
- ES politikā attiecībā uz šo reģionu tiks atspoguļoti Lisabonas programmas mērķi, un valstis tiek aicinātas ņemt tos vērā savās reformās un rīcības plānos;
- Komisija turpinās atbalstīt pasākumus, kas veicina iekļaušanu un integrāciju un sociālo dialogu.

¹¹ KOM(2005) 290 galīgais, 29.6.2005.

- Komisija 2006. gadā izvirzīs iniciatīvas vīzu režīma atvieglošanai. Drīz tiks īstenoti pasākumi, ar ko atvieglo pētnieku un studentu ceļošanu, kā arī vietējo pierobežas satiksmi pār ES robežām ar Rietumbalkānu valstīm.
- Turpinās pieaugt ES finansētu programmu un iestāžu piešķirtu stipendiju skaits studējošiem un augstskolas diplomu ieguvušiem studentiem, kā arī pētniekiem no šā reģiona. Rietumbalkānu iedzīvotāji un iestādes jāmudina palielināt līdzdalību Kopienas programmās un Kopienas aģentūru darbā. Reģionam jo īpaši jāizmanto jaunās iespējas, kas paveras 2007. gadā, kad daudzas no šīm programmām tiks atjauninātas.
- Ar mērķsadarbību un Tehniskās palīdzības informācijas apmaiņas instrumentu tiks stiprināts atbalsts iestāžu veidošanai. 2006. gadā jāsāk darboties jaunai reģionālai skolai, kas sniedz augstāko izglītību valsts pārvaldes jautājumos.
- Rietumbalkānu valstīm jāuzņemas lielāka atbildība par reģionālo sadarbību. Stabilitātes pakta pienākumi pakāpeniski jānodod reģionā esošām struktūrām. Prioritārie jautājumi tuvākajā laikā ir tirdzniecība, bēgļu atgriešanās, parlamentu sadarbība, enerģētika, transports, vide, tiesiskuma, brīvības un drošības joma, kā arī kultūras mantojuma aizsardzība un saglabāšana.
- ES jānodrošina, lai tās prioritārā politika Rietumbalkānos saņemtu proporcionālu atbalstu nākamajās finanšu perspektīvās. Ar jauno pirmspievienošanās finansiālo instrumentu atbalsts infrastruktūrai, reģionālajai attīstībai un nodarbinātības un sociālajai politikai būs pieejams arī potenciālajām kandidātvalstīm *IPA* iestāžu veidošanas komponentā.
- Dialogs ar pilsonisko sabiedrību, kurā Komisija ir iesaistījusies ar kandidātvalstīm, tiks izvērsts visos Rietumbalkānos.